

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

СПИВАКОВ ІЛЛЯ ІГОРОВИЧ

УДК 342.9: 342.8

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ВИБОРЧИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Яра Олена Сергіївна,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
декан юридичного факультету

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Олійник Олег Вікторович,
Київський національний
торговельно-економічний університет,
професор кафедри загальноправових дисциплін

кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України
Губанова Тамара Олексіївна,
Приватний вищий навчальний заклад
«Фінансово-правовий коледж»,
директор

Захист відбудеться «12» жовтня 2017 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розіслано « » вересня 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гафурова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна із здобуттям власної незалежності розпочала тривалий та тернистий шлях розбудови демократичної і правової держави, основним індикатором якої є наявність вільних, чесних і прозорих виборів органів державної влади та місцевого самоврядування. Закріпивши в Основному Законі демократичний політичний устрій, держава визнала народ єдиним джерелом влади і прийняла на себе зобов'язання перед громадянами щодо створення виборчої системи, що буде відповідати міжнародним стандартам. Незважаючи на те, що виборчі права прописані у Конституції України, існуючий нині порядок їх реалізації не завжди здатен забезпечити їх неухильне виконання. Сьогодні виборчі права громадян виглядають скоріше як декларативна програма, а ніж реальність, адже Україна так і не створила належного механізму регулювання виборчих відносин, про що свідчать чисельні зміни у виборчому законодавстві, що проводяться перед кожними наступними виборами, які не завжди поліпшують ситуацію, а навпаки, все частіше призводять до протилежного результату.

У даному аспекті дослідження адміністративно-правового регулювання виборчих відносин набуває неабиякої актуальності, адже декларативні виборчі права громадянина реальні тоді, коли вони забезпечуються належною поведінкою з боку держави, яка, уособлюючи публічну владу, законодавчо закріплює як власні обов'язки щодо захисту прав і свобод своїх громадян, так і обов'язки інших учасників задля недопущення порушень.

Актуальним завданням вітчизняної правової науки є проведення глибокого та всебічного розгляду й опрацювання численних теоретико-прикладних правових проблем, однією з яких є вдосконалення адміністративно-правового регулювання виборчих відносин. Актуальність дослідження також зумовлена триваючими процесами уніфікації й гармонізації вітчизняного законодавства відповідно до європейського та світового досвіду, що, безумовно, торкається й правового регулювання виборчих відносин.

Питання окремих напрямів дослідження правового регулювання виборчих відносин вивчали такі науковці, як В. Авер'янов, С. Алексєєв, М. Афанасьєв, Д. Бахрах, Ю. Битяк, Н. Богданова, Ю. Веденєєв, А. Венгерів, В. Гаращук, Т. Губанова, Ю. Дмитрієв, Є. Додін, С. Ківалов, Ю. Ключковський, С. Князєв, М. Ковальов, О. Ковальчук, В. Копєйчиков, О. Копиленко, В. Кравченко, С. Лінецький, О. Лукашев, М. Мельник, О. Олійник, В. Погорілко, С. Рябов, А. Селіванов, С. Серьогін, В. Співак, М. Ставнійчук, Т. Стешенко, В. Тацій, О. Тодика, Є. Тихонов, О. Фрицький, Ю. Хромова, Е. Хрустальов, М. Цвік, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, О. Шинкарук, Є. Шульга, О. Яра та ін. Незважаючи на наявність наукових досліджень, присвячених різним аспектам правового регулювання виборчих відносин, здебільшого проводились вони у межах конституційного права, політології та інших галузей права або суспільних наук, проте системне дослідження адміністративно-правового регулювання виборчих відносин не проводилось.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах програми наукових досліджень Національного університету біоресурсів і природокористування України за темами «Механізм державної влади в правовій державі» (номер державної реєстрації 0115U006024) та «Права людини в міжнародному праві та національному законодавстві» (номер державної реєстрації 0115U006023). Дослідження спрямоване на виконання основних напрямів Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Указом Президента України від 22.07.1998 № 810/98.

Мета та завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження – провести комплексний науковий аналіз теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні та розробити пропозиції щодо їх вдосконалення в контексті адаптації українського законодавства до законодавства ЄС.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання:

- визначити цілі та особливості адміністративно-правового регулювання у сфері виборчих відносин на сучасному етапі державотворення;
- надати визначення «адміністративно-правового регулювання виборчих відносин»;
- розкрити роль та місце принципів адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні;
- визначити сучасну систему органів адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні;
- з'ясувати правову природу та особливості форм адміністративно-правового захисту виборчих відносин;
- розкрити механізм здійснення захисту інтересів громадян та державного контролю за виборчим процесом в Україні;
- дослідити сутність та особливості заходів адміністративного примусу у сфері виборчих відносин;
- проаналізувати основні моделі адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в зарубіжних країнах та визначити доречну для України іноземну модель;
- виробити пропозиції та рекомендації щодо напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні за сучасних соціально-політичних умов.

Об'єктом дослідження виступають врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що виникають з приводу організації та проведення виборів в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання виборчих відносин в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної

форми, об'єктивно оцінювати ефективність адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні.

За допомогою логіко-семантичного методу, який було використано під час дослідження точок зору окремих вчених, здійснено дослідження аналітичних матеріалів, визначення понятійного апарату (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.2). Формально-юридичний метод використовувався для аналізу і розкриття основних юридичних понять у сфері правового регулювання виборчих відносин (1.1, 1.2, 1.3, 2,3). Історико-правовий метод використовувався під час дослідження генези адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в історичному розрізі (підрозділ 1.1). За допомогою системно-структурного методу та порівняльно-правового здійснено аналіз нормативних актів, що складають зміст адміністративно-правового регулювання, досліджено проблемні питання розмежування компетенції різних суб'єктів, задіяних у адміністративно-правовому регулюванні виборчих відносин (підрозділи 1.3, 3.1). Статистичний метод дозволив узагальнити практику вчинення адміністративних правопорушень у сфері виборчих відносин (підрозділи 2.1 та 2.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень в адміністративно-правовій науці виборчих відносин в Україні, у якому запропоновано нові підходи до адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових концептуальних положень в науці адміністративного права та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Найважливішими з них є такі:

уперше:

– запропоновано дефініцію поняття «адміністративно-правове регулювання виборчих відносин», під яким розуміється цілеспрямований управлінський вплив держави на суспільні відносини, з приводу формування виборчих органів, або заміщення вакантних державних посад, що здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів спрямованих на забезпечення належних умов для реалізації громадянами виборчих прав, підтримання правопорядку і громадської безпеки під час проведення виборів;

– доведено, що адміністративно-правове регулювання виборчих відносин має подвійний характер. Регулюючи суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняються за участю владно-управлінських органів в межах виборчого процесу, адміністративно-правові норми повинні одночасно ефективно діяти у двох основних напрямках: 1) забезпечувати належний порядок і умови реалізації громадянами виборчих прав та їх охорону; 2) максимально обмежувати вплив політичної еліти, інших фізичних та юридичних осіб, а також запобігти вчиненню неправомірних юридичних дій, що можуть негативним чином вплинути на результати проведення виборів;

– визначено, що однією з особливостей правового регулювання виборчих відносин в Україні виступає наявність спеціального адміністративно-правового режиму виборчого процесу, який є специфічним порядком регулювання суспільних відносин, що вводиться на період проведення виборів,

характеризується застосуванням додаткових правових засобів захисту реалізації громадянами конституційних виборчих прав, з метою попередження і припинення порушення виборчого процесу, громадської безпеки та громадського порядку і запобіганню можливих шкідливих наслідків;

удосконалено:

– визначення поняття «адміністративний захист виборчих відносин» як діяльність державного апарату зі створення і збереження режиму законності і дисципліни в ході проведення виборів, за якого ризик вчинення правопорушень, що посягають на виборчі права громадян повинен бути мінімізований, із одночасним забезпеченням постійного функціонування високоефективного та швидкодіючого механізму реагування органів владних повноважень на усі можливі негативні вчинки фізичних та юридичних осіб, що обмежують (або можуть обмежити) реалізацію громадянами прав на участь управління справами країни за допомогою виборів;

– класифікацію виборчих відносин врегульованих нормами адміністративного права, зокрема пропонується виділяти такі: 1) відносини з приводу призначення виборів; 2) відносини щодо визначення кордонів виборчих дільниць та складання списку виборців; 3) відносини пов'язані із визначенням правового статусу державних органів та органів місцевого самоврядування, діяльність яких направлена на належне забезпечення виборчого процесу; 4) відносини з приводу формування і функціонування виборчих комісій; 5) відносини пов'язані з висуненням і реєстрацією кандидатів; 6) відносини щодо проведення передвиборної агітації; 7) відносини з приводу організації і порядку голосування, підрахунку голосів, встановлення результатів виборів і їх офіційного опублікування; 8) відносини з приводу притягнення до адміністративної відповідальності у випадках порушення виборчих прав; 9) відносини з приводу оскарження рішень і дій виборчих комісій, органів державної влади і місцевого самоврядування; 10) відносини щодо забезпечення охорони виборчого процесу;

– теоретичні підходи до визначення вітчизняної моделі адміністративно-правового регулювання виборчих відносин шляхом порівняльно-правового аналізу законодавства розвинених демократичних країн, що дозволило виокремити три основні моделі: незалежна модель; урядова модель та змішана модель;

дістали подальшого розвитку:

– аргументація підходу, що саме судовий контроль є найбільш ефективною контролюючою формою захисту виборчих прав громадян. Незалежна, найбільш обмежена від політичних процесів в державі, судова гілка влади здатна ефективно в найкоротший термін поновити порушені виборчі права громадян, що, в свою чергу, є гарантією успішного регулювання виборчим процесом демократичної правової держави;

– ідея щодо систематизації виборчого законодавства шляхом прийняття Виборчого кодексу України, з урахуванням необхідності внесення пропонованих змін в текст проекту кодексу від 02.10.2015 р., в частині

визначення понятійно-категоріального апарату окремих критично важливих дефініцій та уточнення причин визнання недійсними результатів голосування;

– поняття «адміністративний примус у сфері виборчих відносин» як різновид державного примусу, метод забезпечення законності у сфері виборчих відносин, що використовується з метою захисту особистих, суспільних та державних інтересів (попередження і припинення проступків у виборчій сфері, притягнення до відповідальності) зміст якого виявляється у нормативно визначеному владному впливі на поведінку суб'єктів виборчих відносин, який реалізується уповноваженими органами держави незалежно від волі цих суб'єктів, шляхом застосування до них у встановленому адміністративно-процесуальному порядку заходів, що тягнуть для правопорушника негативні наслідки особистого, майнового, організаційного та іншого характеру.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення та висновки можуть бути використані:

– у правозастосовній діяльності – для вдосконалення діяльності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування у питаннях пов'язаних із забезпеченням виборчого процесу в Україні (акт впровадження № 03-2204/32-26 від 16.05.2017 р.);

– у правотворчості – у процесі розроблення законодавчих і підзаконних актів України, спрямованих на вдосконалення й оптимізацію механізмів забезпечення виборчого процесу;

– у науково-дослідній роботі – для подальшого наукового опрацювання проблем адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні;

– у навчальному процесі – під час підготовки відповідних розділів підручників і навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів з адміністративного права України, при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Виборче право», у науково-дослідній роботі студентів та слухачів Національного університету біоресурсів і природокористування України (акт впровадження № 8 від 15.05.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Викладені у дисертаційній роботі і публікаціях узагальнення, висновки, пропозиції зроблено на підставі власних досліджень здобувача, які базуються на аналізі наукових джерел, законодавства та практики його застосування щодо адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом власних досліджень здобувача.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданні кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України. Основні теоретичні й практичні результати дисертаційної роботи оприлюднено в наукових доповідях, повідомленнях на конференціях, круглих столах, семінарах різного рівня, зокрема,

на Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи» (м. Львів, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (м. Запоріжжя, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (м. Київ, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання реформування правової системи України» (м. Дніпро, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні» (м. Харків, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку національного законодавства» (м. Київ, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку» (м. Запоріжжя, 2017 р.).

Публікації. Основні результати наукового дослідження опубліковано у 18 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті у наукових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті у наукових виданнях інших держав та 9 тез наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 198 сторінок. Список використаних джерел налічує 195 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, зазначено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, охарактеризовано його методологію, теоретичну базу та практичне значення, наукову новизну, викладено відомості про апробацію результатів дослідження і структуру дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні» складається з трьох підрозділів, присвячених визначенню та наданню характеристики поняттю, сутності та особливостям адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні, розгляду сучасної системи суб'єктів, що регулюють досліджувані відносини із визначенням їх правового статусу.

У підрозділі 1.1 *«Виборчі відносини як об'єкт адміністративно-правового регулювання»* надається характеристика виборчого процесу організації державної влади, обґрунтовується його значущість для суспільства, визначається місце, мета та особливості адміністративно-правих норм у системі

правового регулювання виборчих відносин.

Розглянуто елементи та ознаки виборчих правовідносин. Запропоновано класифікувати виборчі відносини, врегульовані адміністративно-правовими нормами на: 1) відносини з приводу призначення виборів; 2) відносини щодо визначення кордонів виборчих дільниць та складання списку виборців; 3) відносини пов'язані із визначенням правового статусу державних органів та органів місцевого самоврядування, діяльність яких направлена на належне забезпечення виборчого процесу; 4) відносини з приводу формування і функціонування виборчих комісій; 5) відносини пов'язані з висуненням і реєстрацією кандидатів; 6) відносини щодо проведення передвиборчої агітації; 7) відносини з приводу організації і порядку голосування, підрахунку голосів, встановлення результатів виборів і їх офіційного опублікування; 8) відносини з приводу притягнення до адміністративної відповідальності у випадках порушення виборчих прав; 9) відносини з приводу оскарження рішень і дій виборчих комісій, органів державної влади і місцевого самоврядування; 10) відносини щодо забезпечення охорони виборчого процесу.

Підрозділ 1.2 *«Поняття, сутність та особливості адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні»* присвячено розгляду теоретико-правових засад адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні, визначенню сутності, правової природи, змісту та значенню адміністративно-правового регулювання для належного забезпечення виборчого процесу в Україні.

Наголошено, що завдання адміністративно-правового регулювання виборчих відносин мають подвійний характер. Регулюючи суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняються за участю владно-управлінських органів в межах виборчого процесу, адміністративно-правові норми повинні одночасно ефективно діяти у двох основних напрямках: 1) забезпечувати належний порядок і умови реалізації громадянами виборчих прав та їх охорону; 2) максимально обмежувати вплив політичної еліти, інших фізичних та юридичних осіб, а також запобігти вчиненню неправомірних юридичних дій, що можуть негативним чином вплинути на результати проведення виборів.

Доведено, що вибори за своєю природою виступають нестандартною умовою, адже хоча і проводяться вони систематично (і, зазвичай, є запланованими), часові рамки між їх проведенням є достатньо великими (наприклад, Президент України у загальному порядку обирається раз в п'ять років). Крім того, сама мета їх проведення – обрання представницьких органів держави, є мало не вирішальною в питаннях обрання подальшого руху усієї країни, а надзвичайно високий рівень ймовірності скоєння правопорушень під час їх проведення, просто змушує державу запровадити цілий арсенал додаткових правових заходів захисту виборчих відносин. Наявність існування зазначених заходів вказує на існування адміністративно-правового режиму виборів в Україні, який автор визначає як специфічний порядок регулювання суспільних відносин, що вводиться на період проведення виборів, характеризується застосуванням додаткових правових засобів підтримки підвищеного стану захисту реалізації громадянами конституційних виборчих

прав, з метою попередження і припинення настання шкідливих наслідків, небезпечних для учасників виборчого процесу, суспільства і держави, забезпечення громадської безпеки та громадського порядку.

Також зауважено, що у царині регулювання виборчих відносин важливе значення належить принципам адміністративно-правового регулювання, які фіксують основоположні начала, керівні ідеї, на яких будується, функціонує і розвивається увесь механізм адміністративно-правового регулювання відтворення народної влади шляхом її передачі обраним у встановленому законом порядку представникам. Принципи не лише складають основу адміністративного законодавства про вибори, а й виступають головним критерієм оцінки стану законності і правомірності дій суб'єктів виборчого процесу, зменшують ризик можливих фальсифікацій, встановлюють подальший напрям розвитку правового регулювання виборчих відносин, а їх порушення може мати наслідки визнання виборів недійсними. До зазначених принципів автор відносить: відповідність функцій адміністрування цілям і задачам державного управління виборчим процесом; принцип незалежності та неупередженості органів державного управління виборчим процесом; принцип адміністрування виборів спеціальними органами; принцип єдності системи суб'єктів державного управління виборчим процесом; принцип концентрації функцій управління виборчим процесом у єдиному централізованому органі державної влади; принцип всебічного спостереження за ходом проведення виборів; принцип правдивості та повноти інформації; принцип підвищеного захисту та охорони виборчих прав на всіх стадіях виборчого процесу; принцип відповідальності за порушення виборчого законодавства, принцип автоматизованої системи управління виборчим процесом.

У підрозділі 1.3 *«Правовий статус та система суб'єктів адміністративно-правового регулювання виборчих відносин»* аналізується організаційно-правовий статус суб'єктів адміністративно-правового регулювання виборчих відносин, їх система та структура.

Автором надається визначення поняття «суб'єкт адміністративно-правового регулювання виборчих відносин», основоположні засади діяльності, взаємозв'язок із іншими суб'єктами адміністративно-правового регулювання. Встановлено, що адміністративно-правовий статус суб'єкта адміністративно-правового регулювання виборчих відносин є багатоаспектною категорією, яка відображає його складний, юридично оформлений взаємозв'язок із державою та іншими учасниками державно-управлінських суспільних відносин, які регулюються за допомогою норм адміністративного права. Змістом адміністративно-правового статусу виступають сукупність передбачених законом прав та обов'язків суб'єкта, з огляду на які він повинен формувати свою поведінку, скеровувати свої дії. Багато в чому саме від належного закріплення правового статусу суб'єктів і залежить стан законності, дисципліни та демократії в державі. Саме завдяки чіткому законодавчому визначенню кола прав та обов'язків кожного учасника суспільних відносин формується

сприятливий для існування та розвитку суспільства і держави правовий клімат.

На основі проведеного аналізу, здобувачем виокремлено перелік суб'єктів адміністративно-правового регулювання виборчих відносин, до якого автор відносить широке коло органів державної влади, а саме: Центральна виборча комісія України, Міністерство юстиції України, Міністерство фінансів України, Міністерство інформаційної політики України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суди, органи внутрішніх справ України, та ряд інших органів публічної адміністрації.

Розділ 2 «Адміністративно-правові засоби захисту виборчих відносин в Україні» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню методів, заходів та форм адміністративного захисту виборчих відносин в Україні, детальному аналізу кожного з них із висвітленням існуючих проблем та наданням авторських пропозицій щодо їх вирішення.

У підрозділі 2.1 «Правові та організаційні форми адміністративного захисту виборчих відносин» досліджено поняття адміністративного захисту виборчих відносин, окреслено його зміст та особливості, виокремлено і проаналізовано основні правові та організаційні форми адміністративного захисту, що мають місце у вітчизняному механізмі правового регулювання виборчого процесу.

Сформульовано авторський підхід, відповідно до якого адміністративний захист необхідно розуміти як діяльність державного апарату, що покликана забезпечити належний рівень реалізації суб'єктивних прав громадян, котрі виникають у площині різноманітних суспільних відносин, серед яких виборчі відносини посідають чільне місце. Основним завданням адміністративного захисту виборчих відносин є створення і збереження режиму законності і дисципліни в ході проведення виборів, за якого ризик вчинення правопорушень, що посягають на виборчі права громадян повинен бути мінімізований, із одночасним забезпеченням постійного функціонування високоефективного та швидкодіючого механізму реагування органів владних повноважень на усі можливі негативні явища, що обмежують (або можуть обмежити) реалізацію громадянами прав на участь у управлінні справами в країні за допомогою виборів.

Акцентовано увагу, що організаційні форми захисту у царині виборчих відносин мають подвійне призначення. З одного боку, вони спрямовані на створення оптимальної внутрішньої діяльності самого суб'єкта, що здійснює захист, а з іншого – завдяки цьому, сприяють забезпеченню ефективності його діяльності пов'язаної з забезпеченням правопорядку в ході виборів.

Підрозділ 2.2 «Державний контроль як форма захисту виборчих відносин» присвячено дослідженню державного контролю як особливої форми захисту виборчих відносин.

Проведено аналіз категорії «державний контроль». Зазначено, що в основі будь-якого контролю, в тому числі і державного контролю у виборчій царині, завжди лежить отримання інформації. Саме отримання інформації виступає

первинною та невід'ємною частиною (стадією) контролю як управлінської діяльності. Володіння інформацією надає змогу вчасно виявити слабкі місця правового регулювання, зреагувати на порушення режиму законності, знайти найбільш доцільні та раціональні рішення з питань подальшого розвитку різних сфер, і навпаки, відсутність поінформованості про стан справ на підконтрольному об'єкті взагалі не дозволяє приступити до реалізації наступних етапів контрольної діяльності або робить їх неефективними.

Звернено увагу, що у площині виборчих відносин державний контроль володіє усіма ознаками притаманними контролю загальному, але у зв'язку із специфічністю самих завдань, що впливають із призначення виборів як соціального інституту, контроль характеризується і власними особливостями, найбільш значущою з яких виступає його політичний відтінок, що супроводжує державний контроль на всіх етапах виборчого процесу та зумовлює необхідність застосування спеціального адміністративно-правового режиму регулювання під час проведення виборів.

Значну увагу приділено розгляду видів контролю, які на сьогоднішній день використовуються для захисту виборчих відносин. Доведено, що саме судовий контроль є найбільш ефективною формою захисту виборчих прав громадян, адже судова гілка влади, яка найбільш захищена від впливу з боку зацікавлених осіб у результатах проведених виборів, здатна ефективно в найкоротший термін поновити порушені виборчі права громадян – має стати одним з найголовніших напрямів розвитку управління виборчим процесом в Україні.

У підрозділі 2.3 «Застосування заходів адміністративного примусу у виборчих відносинах» досліджено правову природу заходів адміністративного примусу, що застосовується задля підтримання правопорядку у сфері виборчих відносин, надається визначення поняттю «адміністративний примус», здійснюється його класифікація.

Аналізуючи правову категорію «адміністративний примус» через сукупність притаманних йому ознак, автор доходить висновку, що під останнім слід розуміти різновид державного примусу, що виступає одним із основних методів забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні, мета якого полягає у захисті особистих, суспільних та державних інтересів за допомогою здійснення владного впливу на поведінку суб'єктів права уповноваженими органами держави, що виражається у встановленні запобіжних заходів, заходів припинення та заходів юридичної відповідальності.

Здійснено класифікацію заходів адміністративного примусу у сфері виборчих відносин, а саме: попереджувальні або профілактичні; заходи адміністративного припинення; адміністративної відповідальності. Автором здійснено дослідження видів підстав настання адміністративної відповідальності у сфері виборчих відносин, внаслідок чого виділено наступні підстави: нормативна; фактична; процесуальна.

Звернено увагу на відсутність дієвих механізмів реалізації та застосування заходів адміністративного примусу в цілому, що загалом

знижує їх ефективність. Зроблено наголос на складності протидії таким негативним явищам, що перешкоджають законному ходу виборчого процесу, як побутова корупція, масова згода окремих груп населення на продаж власного голосу на дільниці, окремі випадки підкупів членів дільниць та спостерігачів, застосування адміністративного ресурсу високопосадовцями тощо. Автором відстоюється позиція, що за умов відсутності дієвого запобіжного механізму та механізму спротиву зазначеним негативним явищам, навіть найдосконаліші з юридичної точки зору законодавчі акти, в яких будуть виписані ефективні механізми протидії, не зможуть призвести до бажаного результату, тому проблему захисту виборчих прав слід вирішувати виключно в комплексі з широким рядом інших проблем суспільно-політичного, економічного та соціально-правового життя суспільства.

Розділ 3 **«Вдосконалення адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні»** складається з двох підрозділів, які присвячено дослідженню зарубіжних моделей адміністративно-правового регулювання виборчих відносин, з метою запозичення позитивного досвіду до вітчизняної системи правового регулювання.

Підрозділ 3.1 *«Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання виборчих відносин»* присвячено дослідженню міжнародних виборчих стандартів, аналізу зарубіжного законодавства у сфері регулювання виборчих відносин та виокремлення позитивних аспектів для впровадження у вітчизняне правове поле.

Автором наголошується, що виборчі стандарти на міжнародно-правовому рівні були закріплені переважно після Другої Світової війни, за умов реальної потреби в переосмисленні основоположних прав і свобод людини. Здійснюючи аналіз міжнародно-правових стандартів організації виборчих відносин, автор наголошує на існуванні низки основоположних принципів, відповідно до яких і здійснюється реалізація виборчого права. До таких принципів відносять: здійснення голосування на основі загального, прямого та рівного волевиявлення, таємність голосування, незалежність від раси, статі та статевої орієнтації; наявність активного та пасивного виборчого права громадянина, права обирати та бути обраним до органів державної та муніципальної влади, періодичності та обов'язковості проведення виборів, їх справедливості та свободи. Зазначені принципи покликані забезпечити безперешкодне, об'єктивне та неупереджене волевиявлення громадян, забезпечення їх виборчих прав, гласність та відкритість. Дані принципи закріплені в таких міжнародних документах, як: Загальна декларація прав людини (1948 р.); Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1966 р.); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.); Конференція з людського виміру НБСЄ (1990 р.); Декларація про критерії вільних і справедливих виборів (1994 р.) тощо.

У процесі вивчення зарубіжних моделей адміністративно-правового регулювання виборчих відносин виокремлено три основні моделі: незалежна модель, тобто органи державної влади у сфері організації виборів в своїй

діяльності є інституційно незалежними і автономними від виконавчої гілки влади (Князівство Ліхтенштейн та Республіка Мальта); урядова модель, де вибори організують і проводять органи виконавчої влади (Австрійська Республіка, Королівство Бельгія, Грецька Республіка, Королівство Данія, Республіка Ірландія, Італійська Республіка, Велике Герцогство Люксембург, Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Норвегія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Республіка Сан-Марино, Фінляндська Республіка, Швейцарська Конфедерація, Королівство Швеція); змішана модель, за якої управління виборчим процесом має дуалістичний характер і містить у собі два компоненти органів управління виборчим процесом (Князівство Андорра, Республіка Ісландія, Королівство Іспанія, Князівство Монако, Королівство Нідерландів, Португальська Республіка, Французька Республіка). Визначено, що для України найбільше підходить змішана модель, за якою управління виборчим процесом має дуалістичний характер і містить у собі ознаки одночасно як незалежної, так і урядової моделей. З одного боку, виборчий процес забезпечується незалежним органом від виконавчої гілки влади, на який покладено функції формування виборчої політики, моніторингу та нагляду за виборчим процесом, а з іншого, широким спектром повноважень володіють виконавчі підрозділи органів управління, що підпорядковуються уряду та/або місцевим адміністраціям.

У підрозділі 3.2 *«Основні напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні»* надаються пропозиції щодо оптимізації вітчизняної моделі адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні.

Встановлено, що українська модель адміністративно-правового регулювання виборчих відносин, на сьогоднішній день, є недосконалою та потребує значних та ґрунтовних змін. Ці зміни мають бути спрямовані на унеможливлення застосування адміністративного ресурсу та іншого незаконного впливу на хід виборів, на утворення механізму швидкого та дієвого оскарження неправомірних дій або рішень виборчих комісій. Відповідні зміни мають забезпечити реальні демократичні умови для здійснення народного волевиявлення. Зазначені зміни автор пропонує виокремити у відповідні напрями, що дозволить в подальшому їх розвинути та деталізувати. Виділено такі напрями змін:

- децентралізації виборчих комісій, що надасть можливість органам місцевого самоврядування та громадськості безпосередньо формувати виборчі комісії на місцях;
- обмеження контрольних повноважень виборчих комісій та посилення впливу на них з боку територіальних громад;
- дотримання прозорого механізму формування Центральної виборчої комісії та запровадження її незалежності від інших державних інституцій;
- підвищення фінансового, матеріально-технічного, інформаційно-аналітичного та кадрового забезпечення виборчого процесу;
- здійснення кодифікації виборчого законодавства.

Крім того, керуючись досвідом європейських традицій захисту виборчих прав громадян та виборчих відносин в цілому, українському законодавству необхідно підвищити роль судової гілки влади, яка є стрижнем охорони відносин даного типу. Саме суд може стати найбільш ефективним механізмом захисту порушених прав та їх швидкого відновлення. Для цього слід чітко прописати законодавчі механізми окремої категорії «виборчих» судових справ та визначити шляхи їх швидкого та неупередженого розгляду.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження, проведеного на основі теоретичного осмислення ряду наукових праць з різних галузей знань, аналізу зарубіжного та чинного законодавства України і практики його реалізації, здобувачем здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у необхідності вдосконалення адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні. Основні результати проведеної роботи сформульовано у таких узагальнюючих висновках:

1. Адміністративно-правове регулювання виборчих відносин – це цілеспрямований управлінський вплив держави на суспільні відносини, з приводу формування виборчих органів або заміщення державних посад, що здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів направлених на забезпечення належних умов для реалізації громадянами виборчих прав, підтримання правопорядку і громадської безпеки під час проведення виборів.

2. Доведено, що завдання адміністративно-правового регулювання виборчих відносин мають подвійний характер: 1) забезпечувати належний порядок і умови реалізації громадянами виборчих прав та їх охорону; 2) максимально обмежувати вплив політичної еліти, інших фізичних та юридичних осіб, а також запобігти вчиненню неправомірних юридичних дій, що можуть негативним чином вплинути на результати проведення виборів.

3. Встановлено, що однією з особливостей правового регулювання виборчих відносин в Україні виступає наявність спеціального адміністративно-правового режиму виборчого процесу, який є специфічним порядком регулювання суспільних відносин, що вводиться на період проведення виборів, характеризується застосуванням додаткових правових засобів підтримки підвищеного стану захисту реалізації громадянами конституційних виборчих прав, з метою попередження і припинення настання шкідливих наслідків, небезпечних для учасників виборчого процесу, суспільства і держави, забезпечення громадської безпеки та громадського порядку.

4. Запропоновано класифікувати принципи адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні на три рівні. Перший рівень складають загальні принципи виборчого права, що діють у системі реалізації виборчих прав громадян і пов'язані із самою суттю виборів як форми безпосередньої демократії (принцип обов'язковості виборів; загального виборчого права; свободи виборів; таємного голосування тощо). Другий рівень складають загальні принципи адміністративного права, дія яких поширюється

на усі сфери адміністративно-правового регулювання, у тому числі і на виборчу (принцип законності, рівності однорідних суб'єктів адміністративного права перед законом, служіння суб'єктів публічної адміністрації суспільству і людині, принцип професіоналізму державних службовців, прозорості, відкритості та гласності у діяльності органів публічної адміністрації та ін.). Третій рівень складають спеціалізовані принципи, ціль яких полягає у забезпеченні ефективності застосування управлінського впливу саме у площині виборчих правовідносин. Вони відображають баланс і поєднання між цілями, завданнями, функціями адміністративно-правового регулювання сфери виборчих відносин та відбивають особливу специфіку процесу адміністрування виборів (принцип незалежності та неупередженості органів державного управління виборчим процесом, адміністрування виборів спеціальними органами, єдності системи суб'єктів державного управління виборчим процесом, концентрації функцій управління виборчим процесом у єдиному централізованому органі державної влади, принцип всебічного спостереження за ходом проведення виборів, принцип правдивості та повноти інформації, підвищеного захисту та охорони виборчих прав на всіх стадіях виборчого процесу тощо).

5. Суб'єктами адміністративно-правового регулювання виборчих відносин слід визначати органи, уповноважені здійснювати організаційну, управлінську та (або) контрольно-наглядову діяльність направлену на забезпечення належного дотримання виборчих прав громадян в ході виборчого процесу. Такими суб'єктами є: Центральна виборча комісія України, Міністерство юстиції України, Міністерство фінансів України, Міністерство інформаційної політики України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суди, органи внутрішніх справ України та ряд інших органів публічної адміністрації.

6. Запропоновано під формою адміністративного захисту виборчих відносин розуміти комплекс узгоджених правових та організаційних заходів управлінського характеру, направлених на усунення перешкод та охорону суб'єктивних виборчих прав громадян з метою додержання режиму законності і дисципліни в ході підготовки і проведення виборів усіма учасниками виборчих відносин.

7. До основних організаційних форм захисту виборчих відносин віднесено: 1) державне фінансування виборчого процесу; 2) матеріально-технічне забезпечення виборчого процесу; 3) інформаційно-аналітичне забезпечення виборчого процесу; 4) кадрове забезпечення. Акцентовано увагу, що неналежне виконання хоча б одного із встановлених державою організаційних форм захисту в тій чи іншій мірі підвищує ризик фальсифікації виборів, може призвести до неправильного підрахунку голосів або ж створити інші перешкоди на шляху реалізації громадян наданих їм Конституцією виборчих прав. Захист виборчих прав в країні завжди буде слабким без налагодженого державного фінансування виборчого процесу, механізму матеріально-технічного, інформаційно-аналітичного та кадрового забезпечення.

8. Державний контроль за виборчим процесом містить ряд відмінностей у порівнянні із загальним контролем, що здійснюється за додержанням законності у різноманітних сферах суспільних відносин. Найбільш значущою з відмінностей виступає його політичний відтінок, який супроводжує державний контроль на всіх етапах виборчого процесу. Саме політичний відтінок, на думку автора, і впливає на побудову усієї специфіки за якою здійснюється контроль у виборчій царині.

9. Зосередження переважної частини контрольних повноважень в руках виборчих комісій різних рівнів, які до того ж, є основними органами-виконавцями із забезпечення доступу громадян до реалізації наданих їм конституційних виборчих прав, створює ситуацію, коли увесь контроль за виборчим процесом фактично узурпується єдиною інституцією. І хоча Центральна виборча комісія не входить до вертикалі виконавчої гілки влади, є незалежним органом, обмеженим від політичного тиску, виборчі комісії не повинні володіти наявним широким спектром контролюючих повноважень.

10. Під поняттям «адміністративний примус у сфері виборчих відносин» запропоновано розуміти різновид державного примусу, що виступає одним із основних методів забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні, мета якого полягає у захисті особистих, суспільних та державних інтересів за допомогою здійснення владного управлінського впливу на поведінку учасників виборчого процесу уповноваженими органами держави, що виражається у встановленні попереджувальних (профілактичних) заходів, заходів припинення та заходів юридичної відповідальності.

11. Заходи адміністративного примусу у сфері виборчих відносин запропоновано класифікувати на: 1) попереджувальні (або профілактичні заходи адміністративного примусу). До них відносяться встановлення обмежень або заборон для потенційних осіб-правопорушників, застосування фізичних або психологічних засобів впливу уповноваженими на те органами державної влади); 2) заходи адміністративного припинення (діяльність уповноважених органів державної влади з переривання, припинення протиправних проявів з боку учасників виборчого процесу в ході проведення виборів); 3) притягнення до адміністративної та інших видів правової відповідальності (реакція уповноважених органів на вчинення проступку, що виражається у накладенні на особу-правопорушника у порядку визначеному законом санкцій, які зумовлюють настання негативних наслідків для правопорушника.

12. На основі дослідження досвіду адміністративно-правового регулювання виборчих відносин у країнах з розвинутою демократією виокремлено три основні моделі адміністрування виборів:

1) Незалежна модель (Князівство Ліхтенштейн та Республіка Мальта), за якої органи державної влади у сфері організації виборів в своїй діяльності є інституційно незалежними і автономними від виконавчої гілки влади. Особливість даної моделі полягає у відсутності підзвітності органів управління виборчим процесом жодному міністерству чи департаменту, хоча вони можуть бути підзвітними законодавчій, судовій гілці влади чи безпосередньо главі

держави;

2) Урядова модель (Австрійська Республіка, Королівство Бельгія, Грецька Республіка, Королівство Данія, Республіка Ірландія, Італійська Республіка, Велике Герцогство Люксембург, Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Норвегія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Республіка Сан-Марино, Фінляндська Республіка, Швейцарська Конфедерація, Королівство Швеція), за якої організаційно-правове забезпечення виборчого процесу здійснюється органами виконавчої влади, через міністерства або місцевими органами виконавчої влади. Міністерство закордонних справ, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство охорони здоров'я, органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади покликані забезпечувати виготовлення виборчої документації, підготовку приміщень для голосування, виборчих скриньок. Роль територіальних виборчих комісій обмежується виключно підрахунком голосів та встановленням підсумків голосування (результатів виборів) в окрузі, а центрального органу адміністрування виборів – в організаційно-методичному забезпеченні виборчого процесу та оприлюдненні результатів виборів;

3) Змішана модель (Князівство Андора, Республіка Ісландія, Королівство Іспанія, Князівство Монако, Королівство Нідерландів, Португальська Республіка, Французька Республіка), за якою управління виборчим процесом має дуалістичний характер і містить у собі ознаки одночасно як незалежної, так і урядової моделей. З одного боку, виборчий процес забезпечується незалежним органом від виконавчої гілки влади, на який покладено функції формування виборчої політики, моніторингу та нагляду за виборчим процесом, а з іншого, широким спектром повноважень володіють виконавчі підрозділи органів управління, що підпорядковуються уряду та/або місцевим адміністраціям. Взаємозв'язок між даними підрозділами органів управління виборчим процесом не завжди чітко врегульований законодавчо, а отже часом виникають конфлікти між зазначеними інституціями.

13. На даному етапі розвитку українського суспільства необхідно здійснити поступове оновлення існуючої моделі адміністративно-правового регулювання виборчих відносин, з врахуванням п'яти основних напрямів розвитку:

- децентралізацію виборчих комісій, що проявляється у безпосередній можливості органів місцевого самоврядування та громадськості формувати виборчі комісії на місцях;

- обмеження контрольних повноважень виборчих комісій та передання їх у підпорядкування територіальним громадам;

- втілення принципу прозорості у механізмі формування кадрів Центральної виборчої комісії та запровадження її незалежності від інших державних інституцій;

- підвищення фінансового, матеріально-технічного, інформаційно-аналітичного та кадрового забезпечення виборчого процесу;

– здійснення кодифікації виборчого законодавства шляхом прийняття Виборчого кодексу України, з урахуванням змін, в частині:

1) визначення понятійно-категоріального апарату. Чітке визначення поняття «члени родини» кандидата, декларації про доходи яких останній має подавати шляхом включення в дане поняття родичів, що не проживають разом з кандидатом, дальніх родичів та кумів; «грубе правопорушення» члена виборчої комісії; встановлення чітких меж між кваліфікацією «одноразового» або «повторного» грубого правопорушення, як наслідку рішення про дострокове припинення членом комісії власних повноважень;

2) усунення можливості легітимізації фальсифікації виборів проектом кодексу, який передбачає визнання виборів не дійсними за умов 10 % перевищення кількості проголосованих бюлетенів від заявленої (легальної) кількості, це спроба визнання фальсифікації легальною у рамках даного відсотку. Недійсність виборів має бути встановлена самим фактом виявлення порушень, що не передбачають можливості точного підрахунку голосів;

3) закріплення чіткого механізму участі парламентських фракцій та Президента України у процесі формування Центральної виборчої комісії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях України,

включених до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Співаков І. І. Поглиблення партнерства України з ЄС: адміністративно-правове регулювання виборчих відносин // Часопис Київського університету права. 2015. № 2. С. 132–135.

2. Співаков І. І. Окремі аспекти вдосконалення принципів та стандартів виборчих відносин в Україні: адміністративно-правовий аспект // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Вип. 6. Т. 2. С. 128–132.

3. Співаков І. І. Щодо адміністративно-правового статусу учасників виборів // Часопис Київського університету права. 2015. № 4. С. 127–131.

4. Співаков І. І. Центральна виборча комісія як основний суб'єкт адміністративно-правового регулювання виборчих відносин // Часопис Київського університету права. 2016. № 2. С. 124–128.

5. **Співаков І. І., Шинкарук О. В.** Державний контроль як форма захисту виборчих відносин // Часопис Київського університету права. 2017. № 1. С. 107–111. *(Здобувачем обґрунтовано поняття державного контролю як форми захисту виборчих відносин в Україні).*

Статті у науковому виданні України,

включеному до міжнародних наукометричних баз даних:

6. Співаков І. І. Виборчі (електоральні) відносини як об'єкт адміністративно-правового регулювання // Підприємництво, господарство і право. 2015. № 10. С. 20–24.

7. Співаков І. І. Теоретичні аспекти адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері виборчих відносин // Підприємництво, господарство і право. 2015. № 12. С. 32–35.

Статті у науковому виданні іншої держави:

8. Spivakov I. Principles of administrative and legal regulation of electoral relations in Ukraine // *Legea si Viata*. 2016. № 8/2 (296). P. 146–149.

9. **Spivakov I.**, Shynkaruk O. Application of administrative coercion measures in electoral relations // *Legea si Viata*. 2017. № 6/2 (306). P. 97–100. *(Здобувачем проаналізовано застосування заходів адміністративного примусу у виборчих відносинах в Україні).*

Тези наукових доповідей:

10. Співаков І. І. Окремі аспекти нормативно-правових засад адміністративно-правового регулювання виборчих відносин // Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція, м. Львів, 18–19 вересня 2015 року: тези доповіді. Львів, 2015. С. 46–49.

11. Співаков І. І. До питання про адміністративно-правове регулювання виборчих відносин // Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн: Міжнародна науково-практична конференція, м. Запоріжжя, 25–26 вересня 2015 року: тези доповіді. Запоріжжя, 2015. С. 71–75.

12. Співаков І. І. Питання адміністративно-правового регулювання виборчих відносин у правовій доктрині та законодавстві // Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів: Міжнародна науково-практична конференція, м. Дніпропетровськ, 17–18 грудня 2015 року: тези доповіді. Дніпропетровськ, 2015. С. 31–36.

13. Співаков І. І. Демократизм виборчих правовідносин: адміністративно-правове регулювання // Право, суспільство і держава: форми взаємодії: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 15–16 січня 2016 року: тези доповіді. К., 2016. С. 93–96.

14. Співаков І. І. Поняття принципів адміністративно-правового регулювання виборчих прав громадян // Актуальні питання реформування правової системи України: Міжнародна науково-практична конференція, м. Дніпро, 1–2 липня 2016 року: тези доповіді. Дніпро, 2016. С. 70–73.

15. Співаков І. І. Окремі аспекти правового регулювання виборчих відносин // Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення: Міжнародна науково-практична конференція, м. Запоріжжя, 22–23 липня 2016 року: тези доповіді. Запоріжжя, 2016. С. 103–106.

16. Співаков І. І. Особливості принципів адміністративно-правового регулювання виборчих відносин // Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні: Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 15–16 липня 2016 року: тези доповіді. Х., 2016. С. 36–39.

17. Співаков І. І. Проблемні питання адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні // Сучасні тенденції розвитку національного законодавства: V Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 4–5 листопада 2016 року: тези доповіді. К., 2016. С. 244–245.

18. Співаков І. І. Застосування заходів адміністративного примусу у виборчих відносинах // Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку: Міжнародна науково-практична конференція, м. Запоріжжя, 24–25 лютого 2017 року: тези доповіді. Запоріжжя, 2017. С. 81–85.

АНОТАЦІЯ

Співаков І. І. Адміністративно-правове регулювання виборчих відносин в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2017.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню актуальних теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового регулювання виборчих відносин на сучасному етапі державотворення. У ході дослідження окреслено поняття, зміст, основні завдання та особливості адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні. Визначено загальну характеристику засобів адміністративного захисту виборчих відносин, детально проаналізовано основні з них. Значну увагу присвячено розгляду міжнародного досвіду адміністрування виборчого процесу в зарубіжних країнах, виокремлено існуючі на сьогоднішній день моделі адміністративно-правового регулювання виборчих відносин, що відомі країнам з розвинутою демократією. Охарактеризовано сучасний стан законодавства направлено на регулювання виборчих відносин, висвітлено його проблемні аспекти, запропоновано напрями їх усунення.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання виборчих відносин, заходи адміністративного захисту, адміністративний примус, вибори, виборчі відносини, виборчий процес.

АННОТАЦИЯ

Спиваков И. И. Административно-правовое регулирование избирательных отношений в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. Киев, 2017.

Диссертация посвящена комплексному исследованию теоретических и практических проблем административно-правового регулирования избирательных отношений на современном этапе развития украинского общества. В диссертации исследованы вопросы определения места и целей

административно-правовых норм в системе норм направленных на обеспечение надлежащего уровня реализации гражданами их избирательных прав; охарактеризовано понятие «административно-правовое регулирование избирательных отношений», выделены основные принципы и особенности механизма административной защиты избирательных отношений; основное внимание уделено рассмотрению форм и средств административной защиты избирательных правоотношений, которые на сегодняшний день широко применяются для обеспечения правопорядка во время проведения выборов, с проведением детального анализа каждого из них, выявлению проблем и направлений их решения с целью совершенствования правового регулирования избирательных отношений в Украине.

Определено, что избирательные отношения, будучи публично-правовыми, подпадают под регуляторную деятельность численного массива административно-правовых норм, которые призваны детализировать, раскрыть общие положения Конституции Украины и других источников конституционного права относительно функционирования избирательной системы. Благодаря административному регулированию избирательного процесса, санкционированному государством, во многом и обеспечиваются основные цели проведения выборов: соблюдение законности; получение объективных результатов голосования; надлежащая реализация гражданами конституционных избирательных прав и, что самое главное – легитимация сформированных органов власти.

Значительное внимание уделено исследованию различных правовых и организационных форм административной защиты избирательных прав в Украине. Доказано, что связь между правовыми и организационными формами является двусторонней. Организационные формы, хотя и условно, имеют вторичный (производный) характер, все же, без их использования, правовые предписания невозможно было бы реализовать на практике и их существование потеряло бы смысл. Также акцентировано внимание, что в результате систематического внесения поправок в избирательное законодательство перед проведением новых выборов, которые при этом нередко изменяют порядок формирования и деятельности избирательных комиссий, требования к их членам и перечень полномочий, на сегодняшний день сложилась ситуация фактического отсутствия профессионально подготовленных потенциальных членов избирательных комиссий.

В ходе работы исследовался и международный опыт административно-правового регулирования зарубежных стран, в результате чего определены основные модели, которые на сегодняшний день широко используются для обеспечения надлежащего проведения выборов. Сформулировано целый ряд положений по оптимизации административно-правового регулирования избирательных отношений в Украине.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование избирательных отношений, меры административной защиты, административное принуждение, выборы, избирательные отношения, избирательный процесс.

ANNOTATION

Spivakov I. I. Administrative and legal regulation of electoral relations in Ukraine. – The Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of candidate of legal Sciences, specialty 12.00.07 Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law. – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kiev, 2017.

The work is devoted to the complex research of pressing theoretical and practical problems of administrative-legal regulation of electoral relations at the present stage of state building. In the course of the study defined the concept, content, main tasks and peculiarities of administrative legal regulation of electoral relations in Ukraine. Determined the General characteristics of administrative remedies electoral relations in Ukraine, analysed the main ones. Considerable attention is devoted to the consideration of the international experience in the administration of the electoral process in foreign countries, highlighted existing models of administrative-legal regulation of electoral relations, known countries with a developed democracy. Characterized the current state of legislation aimed at the regulation of the election relations, revealed its problematic aspect, directions of optimization of administrative legal regulation of electoral relations in Ukraine.

Key words: administrative-legal regulation of electoral relations, measures of administrative protection, administrative enforcement, elections, election relations, the electoral process.